

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Om Begrebet Ironi

Citation: Kierkegaard, Søren: "Om Begrebet Ironi", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 1*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon; Finn Hauberg Mortensen, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 1997 , s. I. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-bi-txt-shoot-ida8975fe0-63aa-43c4-b539-038f6aaeec80.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 1

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Friedrich Schlegel

Af Friedrich Schlegel skal den noksom bekjendte Roman *Lucinde*¹, der blev det unge Tydscklands Evangelium, Systemet for dets Rehabilitation des Fleisches, der var Hegel en Vederstyggelighed, her blive Gjenstand for Omtale. Denne Omtale er imidlertid ikke uden Vanskeligheder; thi da, som bekjendt, *Lucinde* er en meget slibrig Bog, saa løber jeg let Fare for, idet jeg drager Et og Andet af den frem til nærmere Betragtning, at gjøre det umuligt selv for den reneste Læser, aldeles ubeskadiget at slippe derfra. Jeg skal imidlertid være saa forsigtig og skaansom som mulig.

1. *Lucinde*. Ein Roman von Fr. v. Schlegel. Zweite unveränderte Ausgabe. Stuttgart 1835.
(tilbage)

For ikke at gjøre Schlegel Uret, maa man erindre *de mange Forkeertheder*, der have indsneget sig i saa mangfoldige Livsforhold og navnlig været utrættelige i at gjøre *Kjærligheden* saa tam, saa vel afrettet, saa slæbende, saa dorsk, saa nyttig og brugbar som noget andet Huusdyr, kort sagt, saa uerotisk som muligt. Forsaa vidt maatte man være Schlegel meget forbunden, om det skulde lykkes ham at finde en Udvei, men desto værre er det af ham opdagede Clima, under hvilket Kjærligheden først ret kan trives, ikke et i Forhold til vort nordligere noget sydligere, men et ideelt Clima, der intetsteds har hjemme. Det er derfor ikke blot den huuslige Kjærligheds tamme Gjæs og Ænder, der slaee med Vingerne og opløfte et forfærdeligt Skrig, naar de høre Kjærlighedens vilde Fugl suse hen over deres Hoveder; men det er ethvert dybere poetisk Menneske, hvis Længsler ere stærkere, end at de kan bindes med romantiske Spindelvæve, hvis Fordringer til Livet ere mægtigere, end at de kan tilfredsstilles ved at skrive en Roman, der her netop paa Poesiens Vegne maa nedlægge sin Protest, maa søge at vise, at det ikke er en Udvei, Fr. Schlegel fandt, men en Afvei, han forvildede sig paa, maa søge at vise, at det at leve er noget Andet, end det at drømme. See vi nu nærmere efter, hvad det er, Schlegel ved sin Ironi har bekjæmpet, saa vil vel Ingen nægte, at der baade var og er Meget i det ægteskabelige Forholds Indgang, Fremgang og Udgang, der fortjener en saadan Correction, og som gjør det naturligt for Subjectet, at han befrier sig derfra. Der er en saare indskrænket Alvorlighed, en Hensigtsmæssighed, en *ussel Teleologi*, hvilken mange Mennesker dyrke som en Afgud, der kræver enhver uendelig Stræben som sit retmæssige Offer. Kjærligheden er saaledes *Intet i og ved sig selv*, men er først Noget ved den Hensigt, hvorved den indordnes i den Smaalighed, der gjør Furore paa Familiernes Privattheater. Absichten haben, nach Absichten handeln, und Absichten mit Absichten zu neuer Absicht künstlich verweben; diese Unart ist so tief in die närrische Natur des gottähnlichen Menschen eingewurzelt, daß er sichs nun ordentlich vorsetzen und zur Absicht machen muß, wenn er sich einmahl ohne alle Absicht, auf dem innern Strom ewig fließender Bilder und Gefühle frei bewegen will (Pag. 153) ... Freilich wie die Menschen so lieben, ist es etwas anders. Da liebt der Mann in der Frau nur die Gattung, die Frau im Mann nur den Grad seiner natürlichen Qualitäten und seiner bürgerlichen Existenz und beide in den Kindern nur ihr Machwerk und ihr Eigenthum (Pag. 55) ... O! es ist wahr, meine Freundin, der Mensch ist von Natur eine ernsthafte Bestie (Pag. 57). Der er et moralsk Snærperi, en Spændetrøje, hvori intet fornøftigt Menneske kan røre sig. I Guds Navn lad den briste. Der er i Modsætning hertil en overspændt Romantiks maaneskinsagtige Theater-Ægteskaber, som Naturen idetmindste ingen Hensigt kan have med, hvis ufrugtbare Veer og kraftesløse Omfavnelser christelige Stater ere ligesaa lidet tjente med som hedenske. Imod alt Sligt lad kun Ironien tumle sig. Men det er ikke blot mod al slig Usandhed, at Schlegel retter sit Angreb.

Der er en *christelig Anskuelse* af Ægteskabet, der har havt Dristighed nok til selv i Vielsens Time at forkynde Forbandelsen, før den lyser Velsignelsen. Der er en christelig Anskuelse, der underlægger Alt under Synd, der ingen Undtagelse kjender, Intet skaaner, ikke Barnet i Moders Liv, ikke den skønneste blandt Qvinder. Der er en Alvor i denne Anskuelse, for høi til at fattes af det prosaiske Hverdagslivs travle Arbeidere, for stræng til at lade sig spotte af ægteskabelige Improvisatorer. – Saa ere de da forbi de Tider, da Menneskene levede saa lykkelige uden Sorger og Bekymringer, saa uskyldige, da Alt var saa menneskeligt, da Guderne selv gave Tonen an, stundom nedlagde deres himmelske Værdighed for at tilsnige sig jordiske Qvindes Kjærlighed; da den, der sagte og hemmelighedsfuldt listede sig til et Stevnemøde, kunde frygte for eller smigre sig med at see en Gud blandt sine Medbeilere; de Tider, da Himlen hvælvende sig høi og skjøn som et venligt Vidne over lykkelig Kjærlighed, eller stille og alvorlig skjulte den i Nattens høitidelige Ro; da Alt kun levede for Kjærlighed, og Alt atter kun var en Mythe om Kjærlighed for de lykkeligt Elskende. Her ligger Vanskeligheden, og det er fra dette Synspunkt, man maa bedømme Schlegels og hele den yngre og ældre Romantiks Bestræbelser. *Hine Tider ere forbi*, og dog stunder *Romantikens Længsel tilbage* til dem, derhen foretager den ikke peregrinationes sacras men profanas. Hvis det nu var muligt at reconstruere en forsvunden Tid, saa maatte man dog reconstruere den i al sin Reenhed, og saaledes Græcitetet i al sin Naivitet. Men det gjør Romantiken ikke. Egentlig er det ikke Græcitetet, den reconstruerer, men en ubekjendt Verdensdeel, den opdager. Og ikke blot dette, men dens Nydelse er i høi Grad raffineret; thi den vil ikke blot nyde naivt, men den vil i Nydelsen blive sig Tilintetgjørelsen af den givne Sædelighed bevidst; det er ligesom Pointet i dens Nydelse, at den smiler ad den Sædelighed, under hvilken Andre, som den

mener, sukke, og heri ligger den ironiske Vilkaarligheds frie Spil. Christendommen har ved Aanden sat Splid mellem Kjødets og Aanden¹, og enten maa Aanden negere Kjødets, eller Kjødets negere Aanden. Dette Sidste vil Romantiken og er deri forskjellig fra Græcitetens, at den i Kjødets Nydelse tillige nyder Aandens Negation. Herved mener den nu *at leve poetisk*, men jeg haaber, at det skal vise sig, at den netop gaaer Glip af det Poetiske, thi først gennem Resignation fremgaaer den sande indre Uendelighed, og først denne indre Uendelighed er i Sandhed uendelig og i Sandhed poetisk.

1. Derved vil Christendommen *ingenlunde tilintetgjøre* Sandseligheden, thi den lærer, at det først er i Opstandelsen, at der hverken skal tages til ægte ei heller bortgiftes; men den erindrer tillige om hiin Mand, der ikke havde Tid til at komme til det store Bryllup, fordi han selv skulde holde Bryllup.
(tilbage)

Schlegels Lucinde vil suspendere al Sædelighed, eller som Erdmann ikke uheldig udtrykker sig: Alle sittlichen Bestimmungen sind nur Spiel, es ist willkürlich für den Liebenden, ob die Ehe Monogamie, ob Ehe en quatre ist u. s. f.¹. Dersom det nu lod sig tænke, at hele *Lucinde* blot var en Caprice, en Vilkaarlighedens Luneglut, der gestikulerede ligesom den lille Vilhelmine med Benene, uden at bekymre sig om sin Kjole eller om Verdens Dom; dersom den blot var en overgivet Kaadhed, der fandt sin Glæde i at sætte Alt paa Hovedet, at vende op og ned paa Alt; dersom den blot var en vittig Ironi over al den Sædelighed, der er identisk med Skik og Brug: hvo vilde da være saa latterlig, ikke at ville lee deraf, hvo vilde da være en saadan Tverdriver, at han ikke skulde gotte sig kosteligt derover? Dette er imidlertid ingenlunde Tilfældet, tværtimod har *Lucinde* en høist *doctrinær* Karakter, og en vis tungsindig Alvorlighed, der gaaer gennem den, synes at komme af, at dens Helt saa silde er kommen til denne herlige Sandheds Erkjendelse, og at en Deel af hans Liv saaledes er gaaet ubenyttet hen. Den »Frækhed,« denne Roman saa ofte kommer tilbage paa og ligesom raaber paa, er derfor ikke en lunefuld momentan Suspension af det objectivt Gyldige, saa at det Udtryk Frækhed brugt herom selv var en Kaadhed, der, saa oven ud som den var, med Flid brugte et saa stærkt Udtryk, nei denne Frækhed er hvad man slet og ret kalder Frækhed, der dog er saa elskværdig og interessant, at *Sædelighed, Beskedenhed* og *Decents*, der ved første Øiekast havde noget Tiltrækkende, ved Siden af den vise sig som *saare ubetydelige Personer*. At *Lucinde* nu virkelig har en saadan doctrinær Karakter, det vil vist Enhver indrømme, der har læst den igjennem. Skulde Nogen ville nægte det, da vil jeg bede ham at forklare den Vanskelighed, der ligger deri, at det unge Tydskland saa aldeles skulde have taget Feil af den. Skulde det ogsaa lykkes ham, da vil jeg erindre ham om, at Schlegel, som bekjendt, senere blev Katholik og som saadan udfandt, at Reformationen var det andet Syndefald, hvilket tilstrækkeligt tyder paa, at det har været hans Alvor med *Lucinde*.

1. Vorlesungen über Glauben und Wissen. Berlin 1837 (Pag. 86).
(tilbage)

Det altsaa, som *Lucinde* vil, er *at ophæve* al Sædelighed, ikke blot i Betydning af Skik og Brug, men al den Sædelighed, der er Aandens Gyldighed, *Aandens Herredømme over Kjødets*. Det vil derfor ogsaa vise sig, at den aldeles svarer til det, som vi i det Foregaaende har betegnet som den for Ironien særegne Stræben, at hæve al Virkelighed og sætte en Virkelighed istedet derfor, der ingen Virkelighed er; hvorfor det ogsaa er ganske i sin Orden, at den Pige eller rettere Kone, i hvis Arme Julius finder Hvile, at *Lucinde* »ogsaa var En af dem, der havde et afgjort Hang til det Romantiske, og som ikke leve i den almindelige Verden, men i en selvskabt og selvtænkt (Pag. 96),« En af dem altsaa, der egentlig ingen anden Virkelighed har end den sandselige Virkelighed, samt at det er en af Julius' store Opgaver at forestille sig en evig Omfavnelse, formodentlig som den eneste sande Virkelighed.

Betragte vi nu *Lucinde* som en saadan Kjærlighedens Katechismus, saa fordrer den af sine Disciple »was Diderot die Empfindung des Fleisches nennt,« »eine seltene Gabe,« og forpligter sig til at udvikle denne til hiin høiere Vellystens Kunstsands (Pag. 29 og 30), og Julius optræder som Præst ved denne Gudsdyrkelse »ikke uden Salvelse,« som den, »zu wem der Witz selbst durch eine Stimme vom geöffneten Himmel herab sprach: Du bist mein lieber Sohn, an dem ich Wohlgefallen habe« (Pag. 35); som den, der tilraaber sig selv og Andre: »Weihe dich selbst ein und verkündige es, daß die Natur allein ehrwürdig und die Gesundheit allein liebenswürdig ist (Pag. 27). Det, den vil, er *den nøgne Sandselighed*, hvori Aanden er et *negeret Moment*; det, den modsætter sig, er *den Aandelighed*, i hvilken Sandseligheden er et *indoptaget Moment*. Det er forsaavidt urigtigt, at den fremstiller den lille toaarige Vilhelmine, »die geistreichste Person ihrer Zeit oder ihres Alters (Pag. 15),« som sit Ideal, thi i hendes Sandselighed negeres Aanden ikke, da Aanden endnu ikke er tilstede. Den vil overhovedet Nøgenhed og hader derfor den nordiske Kulde; den vil spotte over den Bornethed, der ikke kan taale Nøgenhed. Om det nu er en Bornethed, eller om Klædedragtens Slør ikke er et skjønt Billede paa, hvorledes al Sandselighed bør være; thi naar Sandseligheden er aandelig behersket, er den heller ikke nøgen – derom skal jeg ikke videre indlade mig, men blot erindre om, at man tilgiver endnu Archimedes, at han løb splittetnøgen gennem Syracus' Gader, og det visselig ikke paa Grund af det sydlige

milde Klima, men fordi hans aandelige Glæde, hans εὐρηα, εὐρηα var en tilstrækkelig Paaklædning.

Den Confusion og Uorden i alt det Bestaaende, som *Lucinde* vil tilveiebringe, søger den selv at anskueliggjøre ved den fuldkomneste *Forvirring i Anlægget*. Julius fortæller derfor strax i Begyndelsen, at med de øvrige Fornuftens og Sædelighedens Regler har han ogsaa opgivet Tidsregningen (Pag. 3), og Pag. 5 siger han: Für mich und für diese Schrift, für meine Liebe zu ihr und für ihre Bildung in sich, ist aber kein Zweck zweckmässiger, als der, daß ich gleich Anfangs das was wir Ordnung nennen vernichte, weit von ihr entferne und mir das Recht einer reizenden Verwirrung deutlich zueigne und durch die That behaupte. Herved vil han nu opnaae det sande Poetiske, og idet han giver Afkald paa al Forstand og lader Phantasien ene raade¹, kan det vel lykkes ham og Læseren ogsaa, hvis han vil gjøre ligesaa, for Indbildningskraften at fastholde dette Mellemløst i et eneste evigt sig bevægende Billede. – Uagtet denne Confusion skal jeg dog bestræbe mig for at bringe *en Slags Orden* i min Fremstilling og lade det Hele samle sig paa et bestemt Punkt.

1. Dette, at lade Phantasien ene raade, er overhovedet Noget, der gjentager sig i hele *Lucinde*. Hvo vilde være et saadant Umenneske, at han ikke skulde kunne glæde sig over Phantasien lette Spil, men deraf følger ikke, at hele Livet skal gaae op i Phantasi-Anskuelse. Naar Phantasien saaledes ene kommer til at raade, udmatter og bedøver den Sjælen, berøver den al moralsk Spændkraft, gjør Livet til en Drøm. Og dog er dette det, *Lucinde* egentlig vil, og dens Standpunkt er i grunden betegnet Pag. 153 ved følgende Ord: Es ist der Gipfel des Verstandes, aus eigener Wahl zu schweigen, die Seele der Phantasie wieder zu geben und die süßen Tändeleien der jungen Mutter mit ihrem Schooßkinde nicht zu stören; thi Meningene er aabenbar denne, at naar Forstanden har naaet sit Høidepunkt, skal dens Formation give Plads for Phantasien, der nu ene skal herske og ikke være et Mellemspil i Livets Gjerning.
(tilbage)

Helten i denne Roman, *Julius*, er ingen Don Juan (der ved sin sandselige Genialitet som en Troldmand fortryller Alt; der træder op med en umiddelbar Myndighed, der viser, at han er Herre og Fyrste, en Myndighed, som Ord ikke kan beskrive, men et Par absolut bydende Buestrøg af Mozart kan give en Forestilling om; der ikke forfører, men af hvem Alle vil forføres, og hvis deres Uskyldighed gaves dem tilbage, blot ønske endnu engang at forføres; en Dæmon, som ingen Fortid, ingen Udviklingshistorie har, men strax som Minerva træder fuld rustet frem), men en *i Reflexion hildet Personlighed*, der først successivt udvikler sig. I »Lehrjahre der Männlichkeit« lære vi denne hans Historie nærmere at kjende. Pharaos zu spielen mit dem Anscheine der heftigsten Leidenschaft und doch zerstreut und abwesend zu seyn; in einem Augenblick von Hitze alles zu wagen und, sobald es verloren war, sich gleichgültig wegzuwenden: das war nur eine von den schlimmen Gewohnheiten, unter denen Julius seine wilde Jugend verstürmte (Pag. 59). Forfatteren mener *ved dette ene Træk tilstrækkeligen* at have *skildret Julius' Liv*. Heri ere vi ganske enige. Julius er et ungt Menneske, der inderlig sønderrevet i sig selv, netop ved denne Sønderrevethed har faaet en levende Forestilling om hiin Troldmands Kunst, der i nogle faa Øieblikke var istand til at gjøre et Menneske mange, mange Aar ældre; et ungt Menneske, der ved denne Sønderrevethed er i tilsyneladende Besiddelse af en uhyre Kraftfyldte, saa sandt som Fortvivlelsens Begeistring giver athletiske Kræfter; et ungt Menneske, der allerede forlængst har begyndt den store Finale, men endnu med en vis Anstand og Ynde, med en aandelig Lethed i Verden svinger Pokalen, og samler hele sin Kraft i et eneste Aandedrag, for ved en brillant Bortgang at kaste et forherligende Lys over et Liv, der ingen Værd har havt og intet Savn vil efterlade; et ungt Menneske, der længe har været fortrolig med Tanken om et Selvmord, men hvis Sjæls Storme ikke unde ham Tid at fatte Beslutningen. Kjærlighed maa nu være det, der skal frelse ham. Efter at have været nærvædet at forføre en ung uskyldig Pige (et Eventyr, der imidlertid slet ingen videre Betydning har for ham; thi hun var aabenbar for uskyldig til at kunne tilfredsstille hans Videbegjærlighed), finder han i Lisette den Læremester, han behøver, en Lærerinde, der alt længe har været indviet i Kjærlighedens natlige Mysterier, hvis offentlige Underviisning Julius forgjæves gjør Forsøg paa at indskrænke til en privat Underviisning for sig alene.

Billedet af *Lisette* er maaskee Noget af det meest udførte i den hele Roman, og Forfatteren har behandlet det med en synlig Forkjærlighed og anvendt Alt forat kaste et poetisk Lys derover. Som Barn havde hun været mere tungsindig end letsindig, men allerede dengang *dæmonisk begejstret af Sandselighed* (Pag. 78). Senere havde hun været Skuespillerinde, men kun for en kort Tid, og gjorde sig altid lystig over sin Udygtighed og over den Kjedsommelighed, hun havde udstaaet. Endelig havde hun ganske offret sig til Sandselighedens Tjeneste. Næst Uafhængighed elskede hun Penge umaadeligt, som hun dog vidste at anvende med Smag. Sine Gunstbeviisninger lod hun sig snart betale med Pengesummer, snart ved Tilfredsstillelse af sin lunefulde Forkjærlighed for en Enkelt. Hendes Boudoir var simpelt og uden alle sædvanlige Meubler, kun paa alle Sider store og kostbare Speile, og imellem disse yppige Malerier af Corregio og Titian. Istedetfor Stole ægte orientalske Tæpper og nogle Grupper af Marmor i halv

Legemsstørrelse. Her sad hun ofte paa tyrkisk Viis hele Dage, alene, *Hænderne ørkesløst i Skjødet*, thi hun afskyede alle qvindelige Arbeider. Hun forfriskede sig kun fra Tid til anden med vellugtende Sager og lod sig derunder forelæse Historier, Reisebeskrivelser, Eventyr af hendes Jokey, en plastisk-skjøn Dreng, som hun selv havde forført i hans fjortende Aar. Hun *gav kun liden Agt derpaa*, undtagen naar der forekom noget Latterligt eller en almindelig Bemærkning, som hun ogsaa fandt sand; thi hun agtede intet Andet, havde ikke Sands for Andet end Realitet, og fandt al Poesi latterlig. Dette er Schlegels Skildring af et Liv, som, hvor fordærvet det end er, dog synes at gjøre Fordring paa at være poetisk. Det, der især er det Fremtrædende, er den *fornemme Dovenskab*, der slet Intet gider, ikke gider arbeide, men foragter enhver qvindelig Syssel, ikke gider beskæftige sin Aand, men kun lade den bekjæftiges, der opløser og udmatter al Sjælens Kraft i *blødagtig Nydelse*, lader Bevidstheden selv fordunste i et væmmeligt Tusmørke. Men Nydelse var det dog, og at nyde, det er jo at leve poetisk. Forfatteren synes ogsaa at ville lægge noget Poetisk deri, at hun i at uddele sine Gunstbeviisninger ikke altid tog Hensyn til Penge, han synes for de Øieblikke, i hvilke det, der bestemte hendes Valg, ikke var Penge, at ville lade hendes usle Kjærlighed forherliges ved en Afglands af den Hengivenhed, som kun uskyldig Kjærlighed har, ret som om det var mere poetisk at være en Træl for sit Lune end en Slave af Penge. Der sidder hun altsaa i dette yppige Værelse, og *tabt* for sig selv er den udvortes *Bevidsthed*, de store Speile ved fra alle Kanter at reflectere hendes Billede tilveiebringe, den eneste Bevidsthed hun har beholdt tilbage. Hun pleiede derfor ogsaa, naar hun talte om sig selv, at kalde sig Lisette, og sagde ofte, at naar hun kunde skrive, vilde hun skrive sin Historie, *som om det var en Anden*, hun talte overhovedet helst om sig selv i tredie Person. Det var imidlertid ingenlunde, fordi hendes Bedrifter paa Jorden vare saa verdenshistoriske som en Cæsars, saa at hendes Liv ikke tilhørte hende selv men tilhørte Verden, men det var fordi dette *vita ante acta* var for tungt til, at hun kunde bære dets Vægt. At besinde sig derpaa, at lade dets truende Skikkelser holde Dom over hende, det vilde jo være *for alvorligt*, til at det kunde være poetisk. Men at lade dette usle Liv forflygtige sig i ubestemte Omrids, at stirre derpaa *som paa Noget* hende selv *uvedkommende*, det vilde hun. Hun vilde sørge over denne ulykkelige, fortabte Pige, hun vilde maaskee offre hende en Taare, men at denne Pige var hende selv, det vilde hun glemme. Det er svagt at ville glemme, men i denne Bestræbelse kan der dog stundom røre sig en Energi, der tyder paa noget Bedre, men paa den Maade at ville poetisk gjenleve sig selv, saa Angeren ingen Braad kan faae, fordi det jo er en Uvedkommende, der er Tale om, og Nydelsen dog kan blive forhøiet ved det hemmelige Medvideri, det er en rædsom blødagtig *Feighed*. Og dog er det *denne Hensynken* i en *æsthetisk Bedøvelse*¹, der i hele *Lucinde* egentlig træder frem som en Betegnelse af, hvad det er at *leve poetisk*, og som, idet den dysser det dybere Jeg i en somnambul Tilstand, giver det vilkaarlige Jeg frit Raaderum i ironisk Selvbehagelighed.

1. Dette doceres i Særdeleshed i en Idyl over *Lediggang*, hvor den høieste Fuldkommenhed sættes i den rene og ægte Passivitet. Je schöner das Klima ist, je passiver ist man. Nur Italiener wissen zu gehen, und nur die im Orient verstehen zu liegen; wo hat sich aber der Geist zarter und süßer gebildet als in Indien? Und unter allen Himmelstrichen ist es das Recht des Müßiggangs, was Vornehme und Gemeine unterscheidet, und das eigentliche Princip des Adels (Pag. 42) .. »Det høieste og fuldkomneste Liv er intet andet end reen Vegeteren;« Plantelivet er overhovedet det Ideal, hvortil der stræbes, Julius skriver derfor til Lucinde: Wir beide werden noch einst in Einem Geiste anschauen, daß wir Blüthen Einer Pflanze oder Blätter Einer Blume sind, und mit Lächeln werden wir dann wissen, daß was wir jetzt nur Hoffnung nennen, eigentlich Erinnerung war (Pag. 11). Længselen selv antager derfor Skikkelse af et vegetativt Stillleben. Julius, fragte Lucinde, warum fühle ich in so heiterer Ruhe die tiefe Sehnsucht? Nur in der Sehnsucht finden wir die Ruhe, antwortete Julius. Ja die Ruhe ist nur das, wenn unser Geist durch nichts gestört wird, sich zu sehnen und zu suchen, wo er nichts höheres finden kann, als die eigene Sehnsucht (Pag. 148). Julius: Die heilige Ruhe fand ich nur in jenem Sehnen, Freundinn. Lucinde: Und ich in dieser schönen Ruhe jene heilige Sehnsucht. (Pag. 150). (tilbage)

Dette skal her blive Gjenstand for lidt nærmere Undersøgelse. Man har tidt nok søgt at vise, at den Sort Bøger, hvortil *Lucinde* hører, ere umoralske, man har tidt nok raabt Ak og Vee over dem: saa længe man imidlertid har tilladt baade Forfatteren aabenlyst at paastaae, og Læseren i Stilhed at troe, at de vare poetiske, saa længe er der ikke Stort vundet, og det saameget mindre, som Mennesket har ligesaa stor Fordring paa det Poetiske, som det Moralske har Fordring paa ham. Det være derfor sagt, som det skal vorde beviist, at de ikke blot ere umoralske, men ogsaa *upoetiske*, fordi de ere *irreligiøse*; det være først og sidst sagt, at ethvert Menneske *kan leve poetisk*, der *i Sandhed vil* det. Spørge vi nemlig, hvad Poesie er, da kunne vi med en ganske almindelig Betegnelse sige, at den er Seier over Verden; det er gennem en Negation af den ufuldkomne Virkelighed, at Poesien aabner en høiere Virkelighed, udvider og forklarer det Ufuldkomne til det Fuldkomne, og derved formilder den dybe Smerte, der vil formørke Alt. Forsaavidt er

Poesien en Slags Forsoning, men den er ikke den sande Forsoning; thi den forsoner ikke mig med den Virkelighed, hvori jeg lever, der foregaaer ved denne Forsoning ingen Transsubstantiation af den givne Virkelighed, men den forsoner mig med den givne Virkelighed ved at give mig en anden Virkelighed, en højere og fuldkomnere. Jo større nu Modsætningen er, desto ufuldkomnere er egentlig Forsoningen, saa at den ofte i Grunden ingen Forsoning bliver, men snarere et Fjendskab. *Det Religiøse* er derfor egentlig først istand til at tilveiebringe den sande Forsoning; thi det uendeliggjør Virkeligheden for mig. Det Poetiske er derfor vel en Slags Seier over Virkeligheden, men Uendeliggjørelsen ligger dog mere i en Udvandring fra Virkeligheden, end i en Forbliven i den. At leve poetisk er altsaa at leve uendeligt. Men Uendelighed kan enten være en udvortes Uendelighed, eller en indvortes Uendelighed. Den, der poetisk uendeligt vil nyde, har ogsaa en Uendelighed for sig, men det er en *udvortes Uendelighed*. I det jeg nemlig nyder, er jeg bestandig uden for mig selv i det Andet. Men en saadan Uendelighed maa hæve sig selv. Først naar jeg i det, jeg nyder, ikke er udenfor mig selv, men i mig selv, først da er min Nydelse uendelig; thi den er *indre uendelig*. Den der nyder poetisk, om han end nød hele Verden, mangler dog een Nydelse, thi han nyder ikke sig selv. Men det at nyde sig selv (naturligviis ikke i stoisk eller egoistisk Forstand; thi deri er atter ingen sand Uendelighed, men i religiøs Forstand) er først den sande Uendelighed.

Naar vi nu efter disse Betragtninger see tilbage paa den Fordring at *leve poetisk som identisk med det at nyde* (og netop fordi vor Tid er saa dybt gennemreflecteret, maatte denne Modsætning mellem den poetiske Virkelighed og den givne Virkelighed vise sig i en langt dybere Skikkelse, end den nogensinde før har viist sig i Verden; thi forudm gik den poetiske Udvikling Haand i Haand med den givne Virkelighed, men nu gjelder det i Sandhed om at være eller ikke at være, da man ikke er fornøiet med engang imellem at leve poetisk, men fordrer, at hele Livet skal være poetisk), saa viser det sig let, at den *gaaer Glip af den højeste Nydelse*, af den sande Salighed, hvor Subjectet ikke drømmer, men i uendelig Klarhed eier sig selv, er sig selv absolut gjennemsigtig; thi dette er først muligt for det religiøse Individ, der ikke har sin Uendelighed udenfor sig, men i sig. Det at hevne sig er saaledes en poetisk Nydelse, og Hedningerne troede, at Guderne havde forbeholdt sig Hevnen, fordi den var sød, men om jeg end fik min Hevn absolut tilfredsstillet, om jeg end var en Gud i hedensk Forstand, for hvem Alt skjælvede, hvis Vredes Ild kunde fortære Alt, saa nød jeg dog i Hevnen mig selv kun egoistisk, min Nydelse var kun en udvortes Uendelighed, og det eenfoldigste Menneske, der ikke lod Hevnen rase, men beherskede sin Vrede, var langt nærmere ved at have overvundet Verden, og først han nød sig selv i Sandhed, først han havde indre Uendelighed, først han levede poetisk. Ville vi fra dette Standpunkt betragte det Liv, der i *Lucinde* fremstilles som et poetisk Liv, saa ville vi indrømme det al mulig Nydelse, men et Prædicat vil man dog vel ikke nægte os Ret til at bruge derom, at det er et *uendeligt feigt* Liv. Saafremt man nu ikke vil paastaae, at det at være feig er identisk med det at leve poetisk, saa turde det være muligt, at dette poetiske Liv viser sig temmeligt eller rettere sagt *aldeles upoetisk*; thi at leve poetisk vil ikke sige at blive sig selv dunkel, at udsvede sig selv i en modbydelig Lummerhed, men det vil sige, at blive sig selv klar og gjennemsigtig, ikke i endelig og egoistisk Tilfredshed, men i sin absolute og evige Gyldighed. Og hvis det ikke er muligt for ethvert Menneske, saa er Livet Galenskab, og saa er det en mageløs Dumdristighed af den Enkelte, om han end var den meest Begavede, der har levet i Verden, at indbilde sig, at ham var det forbeholdt, der var nægtet alle Andre; thi enten er det at være Menneske det Absolute, eller hele Livet er Nonsens, og Fortvivlelse det Eneste, der venter Enhver, der ikke er afsindig, ikke ukjærlig og stolt, ikke fortvivlet nok til at troe, at han er den Udvalgte. Man skal derfor ikke indskrænke sig til at afdeclamere nogle Moralia mod den hele Stræben, som siden *Lucinde*, ofte med meget Talent, ofte bedaarende nok, har paataget sig ikke at veilede men at vildlede Folk; men man skal ikke tillade den at *indbilde sig selv og Andre* at den er *poetisk*, eller at det er ad den Vei man skal opnaae det, som ethvert Menneske har en uafviselig Fordring paa - at leve poetisk.

Men vi vende tilbage igjen til *Julius* og *Lisette*. Lisette ender sit Liv, som hun havde begyndt det, idet hun fuldfører, hvad Julius ikke fik Tid at beslutte, og ved et Selvmord stræber at opnaae Formaålet for al sin Digten og Tragten - at *blive af med sig selv*. Hun bevarer imidlertid æsthetisk Tact til det Yderste, og hendes sidste Replik, som hun, efter hendes Tjeners Udsagn, fremsagde med høi Stemme: Lisette soll zu Grunde gehen, zu Grunde jetzt gleich: so will es das Schicksal, das eiserne, maa ansees som en Slags dramatisk Fjollethed, der for En, som tidligere havde været Skuespillerinde ved et Theater og senere blev det i Livet, var ganske naturlig. - Lisettes Død maatte naturligviis gjøre et Indtryk paa Julius. Jeg vil imidlertid lade Schlegel selv tale, for at man ikke skal troe, at jeg forvansker. Die erste Folge von Lisettens Ruin war, daß er *ihr Andenken* mit schwärmerischer Achtung *vergötterte* (Pag. 77). Imidlertid var dog denne Begivenhed ikke tilstrækkelig til at udvikle Julius: Diese Ausnahme von dem, was Julius für gewöhnlich hielt beim weiblichen Geschlecht (det Sædvanlige var, at det ikke var i Besiddelse af den »høie Energi« som Lisette), war zu einzig und die Umgebung, in der er sie fand, zu unrein, als daß er dadurch zu einer wahren Ansicht hätte gelangen können (Pag. 78).

Derpaa lader Schlegel Julius, efterat han en Tidlang har trukket sig tilbage i Eensomhed, atter træde i Berøring med det selskabelige Liv, og i et mere aandeligt Forhold til enkelte af dette Livs qvindelige Medlemmer atter gennemløbe flere Kjærligheds-Episoder, indtil han endelig i *Lucinde* finder Eenheden af alle de discrete Momenter, finder ligesaa megen *Sandselighed* som *Aandrighed*. Da imidlertid denne Kjærlighedsforbindelse ikke er dybere begrundet end i en aandelig Sandselighed, da den *intet Resignationens Moment* har i sig, med andre Ord, da den intet Ægteskab er, da den Anskuelse, at Passivitet

og Vegeteren er det Fuldkomne, fastholdes, saa er *Sædeligheden atter her negeret*. Denne Kjærlighedsforbindelse kan derfor intet Indhold faae, i dybere Forstand ingen Historie have, deres Tidsfordriv kan derfor kun en *deux* blive den samme, som det Julius troede bedst at kunne anvende sin Eensomhed til, at overveie, hvad en eller anden aandrig Dame, ved en eller anden piquant Leilighed vilde sige eller svare. Det er derfor en Kjærlighed, der intet reelt Indhold har, og den Evighed, der ofte nok er Tale om, er intet Andet end et, hvad man kunde kalde, Nydelsens evige Øieblik, en Uendelighed, der ingen Uendelighed er, og som forsaavidt er upoetisk. Man kan derfor ikke godt bare sig for at smile, naar en saa spinkel og svagbygget Kjærligheds-Forbindelse vil indbilde sig at kunne trodse Livets Storme, vil indbilde sig at have Kraft nok til at ansee: die herbeste Laune des Zufalls für schönen Witz und ausgelassene Willkühr (Pag. 9), da denne Kjærlighed jo slet ikke hører hjemme i den virkelige Verden, men i en indbildt, hvor de Elskende selv ere Herrer over Storme og Orkaner. Da Alt i en saadan Forbindelse er beregnet paa Nydelse, saa opfatter den naturligviis sit Forhold til den Slægt, der skylder den sin Tilværelse, ligesaa egoistisk: So schlingt die Religion der Liebe unsre Liebe immer inniger und stärker zusammen, wie das Kind die Lust der zärtlichen Eltern dem Echo gleich verdoppelt (Pag. 11). Man træffer ofte nok paa Forældre, der med en taabelig Alvorlighed ønske at see deres Børn saasart som muligt vel forsørgede, maaskee endog at see dem vel i Jorden; i Modsætning hertil synes Julius og Lucinde helst at ville holde dem bestandig i Alder med den lille Vilhelmine, for at have *Morskab* af dem.

Det, der imidlertid bliver det Besynderlige ved *Lucinde* og den hele Stræben, der knytter sig til denne, er, at man, gaaende ud *fra Jegets Frihed* og constitutive Myndighed, istedetfor at komme til en endnu høiere Aandelighed kun *kommer til Sandselighed*, og altsaa til sin Modsætning. I Sædeligheden er Aandens Forhold til Aand antydet, men idet Jeget vil en høiere Frihed, vil negere den sædelige Aand, falder det derved ind under Kjødets og Drifternes Lov. Men da denne Sandselighed ikke er naiv, saa følger deraf, at den samme Vilkaarlighed, der indsatte Sandseligheden i dens formeentlige Rettigheder, kan i næste Øieblik slaae over til at gjøre en abstract og overspændt Aandelighed gjeldende. Disse Vibrationer kan nu opfattes deels som Verdens-Ironiens Spil med Individet, deels som Individets Forsøg paa at eftergjøre Verdens-Ironien.